

Euroopa Ombudsman

Mitmekeelsus ELi institutsioonides

Avaliku konsultatsiooni aruanne

Märkus: aruandes esitatud seisukohad kajastavad avalikul konsultatsioonil avaldatud arvamusi ning neid ei saa käsitada Euroopa Ombudsmani seisukohtadena.

Veebruar 2019

ET

1. Sissejuhatus

2018. aasta juulis algatas ombudsman avaliku konsultatsiooni keelte kasutamise kohta ELi institutsioonides, organites, büroodes ja asutustes (edaspidi „ELi asutused“).

Konsultatsiooni eesmärk on edendada selleteemalist arutelu, pidades silmas vajadust saavutada tasakaal keelelise mitmekesisuse järgimise ja toetamise ning administratiivsete ja eelarvest tulenevate piirangute vahel. See hõlmas nelja peamist küsimust:

- I. eeskirjad ja tavad;
- II. keelte kasutamine veebilehtedel;
- III. keelte kasutamine avalikel konsultatsioonidel ning
- IV. vajadus uute õigusaktide järele, tõlkekulud ja masintõlke potentsiaal.

Ombudsman sai **286 vastust**. Osa vastajaid käsitles vaid mõnda esitatud küsimustest.

Liikmesriikidelt laekus 3 vastust, ELi asutustelt 2, piirkondlikelt ametiasutustelt 1, valitsusvälistelt organisatsioonidelt või ühendustelt 33 ja üksikisikutelt 247 vastust (vt lisa).

Ombudsman sai vastuseid **19 ELi ametlikus keeles**, nimelt prantsuse (95), inglise (57), itaalia (32), hispaania (25), saksa (21), hollandi (18), slovaki (14), ungari (3), poola (3), portugali (3), iiri (2), rootsi (2), tšehhi (2), bulgaaria (1), horvaadi (1), taani (1), soome (1), kreeka (1) ja rumeenia keeles (1). Üks vastus esitati ladina keeles, üks esperanto keeles ja üks katalaani keeles.

2. Kokkuvõte

- Mitmekeelsust toetatakse laialdaselt.
- Keelepiirangud võivad olla teatud tingimustel lubatud, kuid need peaksid olema põhjendatud keelepoliitikas, mis on avaldatud ELi iga asutuse veebilehel. Keelepoliitika peaks olema kõigis ELi ametlikes keeltes.
- Kasulik kaitsemeede on nõudmisel tõlkimise poliitika.
- ELi asutuste veebilehed peaksid vähemalt mingil määral olema kättesaadavad kõigis ELi ametlikes keeltes.

- Peamiste küsimuste kohta kokkuvõtete avaldamist kõigis või paljudes ametlikes keeltes on hea kompromiss, kui täielikku mitmekeelsust ei peeta võimalikuks.
- Avalike konsultatsioonide tekstid peaksid olema nende olemusest lähtuvalt reeglina kättesaadavad nii paljudes ELi ametlikes keeltes kui võimalik.
- Masintõlke potentsiaali oleks kasulik rakendada vähemalt tõlkijate abistamiseks.

3. Vastused

I. Keelepiirangute eeskirjad ja tavad

Läbipaistvuse puudumine (1. küsimus)

See, kuidas ELi eri haldusasutused teabe ELi ametlikes keeltes kättesaadavaks teevad, ei ole eriti läbipaistev ja selle kohta on vähe ametlikke eeskirju. See hõlmab ka näiteks otsuseid, milliste kriteeriumide põhjal mis keelt (keeli) teatud juhtudel kasutatakse. Kuidas seda viga parandada? Kas oleks tarvis lisakriteeriume ja millised need peaksid olema?

Suur osa vastanutest leiab, et praegune läbipaistvuse puudumine on **ebasoovitav**, sest see põhjustab meelevaldsust, järjepidevusetust ja diskrimineerimist. Selliste puuduste kõrvaldamiseks **tuleks kehtestada eeskirjad**. Nende eeskirjade sisu (2. küsimus) ja vormi (8. küsimus) kohta on avaldatud eri arvamusi.

Paljud vastajad viitavad **keelelise mitmekesisuse ja keelte võrdsuse** põhimõtetele. Nad märgivad, et keel on kodanike identiteedi keskse tähtsusega osa. Keelebarjäär takistab kodanikel osaleda ELi tasandi aruteludes ja otsuste tegemises. Tuntakse muret, et keelepiirangute tõttu on mõned liikmesriigid, kodanikud ja majandustegevuses osalejad eelisseisundis ning ELi üldine legitiimsus väheneb.

Paljud vastajad märgivad, et juurdepääs teabele keeles, mida kodanikud mõistavad, on väga oluline, et kodanikel säiliks **usaldus ja usk ELi avaliku teenistuse** suhtes ning et **vastustada kahtlusi, ükskõiksust ja euroskeptilisust**.

Kolm keelepoliitika mudelit

Vastajad pakkusid ELi asutuste jaoks välja kolm üldist keelepoliitika mudelit.

1. Piiratud mitmekeelsus

Enamik sellele küsimusele vastanutest (102) toetavad mõnda piiratud mitmekeelsuse vormi. Nende arvates peab teave olema alati kättesaadav

vähemalt kolmes kuni viies üldkasutatavas ametlikus keeles (inglise, prantsuse ja saksa ning võimalusel ka itaalia ja hispaania keeles). Muid ametlikke keeli peaks kasutama ainult juhul, kui täidetud on konkreetsed tingimused. Järgmine **teave peaks alati olema kättesaadav kõigis ametlikes keeltes**:

- dokumendid/teave, millel on oluline finantsmõju kodanikele ning väikese ja keskmise suurusega ettevõtjatele, näiteks Erasmus+, vabade ametikohtade teated, pakkumiskutsed ja ELi projektide juhised;
- teave, mis mõjutab olulisel määral kodanike elu, näiteks seoses hariduse, tervise, kodanikuõiguste ja sotsiaalsete tagatistega;
- dokumendid, millega kaasnevad kodanikele uued õigused ja kohustused;
- avalikud konsultatsioonid;
- teatud pressiteated.

Mainitud on järgmisi **täiendavaid kriteeriume**:

- kui teave puudutab konkreetseid liikmesriike või kodanikke või on neile suunatud, peaksid teave/dokumendid olema kättesaadavad asjaomaste liikmesriikide või kodanike ametlikus keeles või ametlikes keeltes;
- teatud erivaldkondade puhul, näiteks teadusuuringud, võivad keelepiirangud olla põhjendatud;
- tuleks hinnata teabe kiireloomulisust ja poliitilist tähtsust;
- detsentraliseeritud ELi asutuste puhul tuleks arvestada vastuvõtva liikmesriigi keelega.

2. Piiramatu mitmekeelsus

18 vastajat soovivad absoluutset mitmekeelsust, kui kasutatakse alati kõiki ELi ametlikke keeli ning kõik tõlked oleksid samaaegselt kättesaadavad.

3. *Lingua franca* suunas liikumine

46 vastajat soovivad ühise keele kasutamist, mida räägiksid kõik ELi kodanikud. Sellega seoses eristuvad kaks lähenemisviisi: 4 vastajat peavad ideaalseks valikuks ühte praegustest töökeeltest (inglise). Ühise, kuid n-ö neutraalse keele, näiteks esperanto, kasutamist pooldavad 41 vastajat.

Mitmekeelsuse järelevalve

Mitmed vastajad pakkusid välja mehhanisme, mille abil jälgida, kas ELi asutused järgivad mitmekeelsuse nõuet. Soovitatakse järgmist:

- luua „mitmekeelsuse vaatluskeskus“, kes seda probleemi pidevalt jälgib;
- luua ombudsmani ametikohale sarnase „mitmekeelsuse kaitsja“ ametikoht, mis spetsialiseeruks mitmekeelsusele, või auditeerimisasutus, millel on õigus määrata sanktsioone mittevastavuse korral;
- ELi asutustes keelte kasutamise statistika, et suurendada läbipaistvust.

Keelepoliitika (2. küsimus)

Kas igal ELi institutsioonil peaks olema keelepoliitika? Kui jah, mida see peaks hõlmama? Kas keelepoliitika peaks olema institutsiooni veebilehel avaldatud? Kui täpselt tuleks seal kirjeldada konkreetseid juhtumeid, mil keelte valikut piiratakse?

Keelepoliitika soovitus

Suurem osa vastanutest (175) toetab keelepoliitikat. Arvamused lahknevad küsimuses, kas keelepoliitika peaks rakenduma kõigile ELi asutustele või võiks iga asutus vastu võtta oma keelepoliitika. Eristus kolm peamist võimalust.

1. **Üks ühine poliitika:** 52 vastaja arvates suurendaks ühine keelepoliitika ELi asutuste keelekasutuse läbipaistvust ja selgust. Eriarvamusel ollakse selles, kas see peaks hõlmama ka ELi ameteid.
2. **Üks ühine poliitika, mida on kohandatud iga ELi asutuse jaoks:** teine võimalus (17 vastajat) on ühine keelepoliitika, milles sätestatakse keelte kasutamise peamised põhimõtted, mis kehtivad kõigile ELi asutustele. Seejärel kohandatakse seda ühist poliitikat vastavalt iga ELi asutuse konkreetsetele ülesannetele ja rollile.
3. **Eraldi poliitikad:** ELi asutuste rollide ja funktsioonide oluliste erinevuste tõttu ei oleks ühine keelepoliitika praktiline (7 vastajat).

Keelepoliitika avaldamine

Vastajad nõustuvad, et keelepoliitika tuleks avaldada ELi asutuste veebilehtedel ning peaks olema kättesaadav kõigis ELi ametlikes keeltes. 20 vastaja arvates oleks kasulik, kui veebilehel oleks keelepoliitika kommenteerimise funktsioon, et üldsus saaks anda tagasisidet poliitika sisu ja rakendamise kohta.

Keelepoliitika üksikasjalikkus

Vastajad on üldiselt nõus, et keelepoliitikaga tuleks määrata, mis keeli ja mis olukordades ELi asutused kasutavad. Kodanikele peaks see olema lihtsalt mõistetav.

Üksikasjalikkusega seoses avaldati järgmisi arvamusi.

- Mõned vastajad eelistavad (**väga**) **üksikasjalikku keelepoliitikat**, milles on piirangud põhjendatud selgete kriteeriumide alusel. See aitab vältida **meelevaldset tõlgendamist**.
- Mõned vastajad eelistavad **üldisemat ja paindlikumat keelepoliitikat**, milles on määratud **peamised põhimõtted**, millal ja miks võib keelte kasutamist piirata. Keelepoliitika peaks olema kokkuvõtlik, järjepidev ja loogiline. **Toimimiseks** peaks keelepoliitika võimaldama paindlikkust ja juhtumipõhist hindamist.

Nõudmisel tõlked (3. küsimus)

Kas igal institutsioonil peaks olema põhimõtted, mis tingimustel nad teavet või dokumente tõlgivad, kui keegi seda taotleb? Kui jah, siis mis ulatuses peaksid need põhimõtted kehtima, et vältida ebaproportsionaalseid kulusid

Jah või ei?

Jah: 114 vastajat on arvamusel, et peaks olema kasutusel nõudmisel tõlkimise poliitika, millega tagatakse kodanike juurdepääs teabele. Selline poliitika peaks olema (ühise) keelepoliitika osa.

Ei: 31 vastaja arvates ei peaks ELi asutused nõudmisel tõlkima. Seda eri põhjustel:

- nõudmisel tõlkimist ei ole vaja, kui üksikasjalikus keelepoliitikas on keelepiiranguid nõuetekohaselt põhjendatud;
- pahatahtlikud taotlejad võivad seda õigust kuritarvitada;
- see on liiga kallis;
- üks vastaja, Euroopa Kemikaalamet, peab probleemseks, et nõudmisel tõlgete saamise õigus võib takistada ametil järgida ettenähtud tähtaegu.

Ebaproportsionaalsete kulude vältimine

Rühm vastajaid ei nõustu, et nõudmisel tõlkimisega kaasneksid ebaproportsionaalsed kulud. Üks vastaja võtab selle seisukoha kokku järgmiselt: „[n]eed on demokraatiaga kaasnevad kulud. Demokraatia hind ei ole kunagi liiga kõrge.“

Muud vastajad soovivad **ebaproportsionaalsete kulude vältimiseks järgmisi meetmeid** (vt ka 9. küsimuse vastuseid):

- nõudmisel tuleks tõlkida ainult **olulisi dokumente** (nt kodanike õigusi käsitlevaid dokumente) või **vähemalt üks aasta kehtivaid dokumente**;

- nõudmisel tuleks tõlkida ainult juhul, kui **taotleja suudab põhjendada tõlke vajalikkust**¹;
- pakkuda (toimetatud) **masintõlkeid**, võimalusel koos vastutuse välistamisega;
- kasutada ressursse otstarbekalt, luues **kõigi ELi asutuste jaoks ühise ressursside kogumi**, näiteks keskse tõlketeenusena;
- vähendada **kuritarvitamise** võimalusi, näiteks lubades ELi asutustel teatud tüüpi taotluste täitmisest keelduda;
- omada nõudmisel tõlkimise **erieelarvet**;
- pakkuda tõlkeid ainult **digitaalsena**;
- kasutada tõlkekulude vähendamiseks **neutraalset ühist keelt**;
- võtta kasutusele **petitsioonimudel**, mille korral dokument tõlgitakse ainult juhul, kui tõlget nõuab oluline arv inimesi;
- teha nõudmisel tõlkimine ülesandeks **ELi esindustele eri ELi liikmesriikides**;
- jätta kulude katmine **asjaomaste ELi liikmesriikide** ülesandeks;
- **kontrollida, kas tõlge on juba mõnes liikmesriigis olemas**, rajades näiteks „*ühise tõlkeplatvormi*“, mis võimaldaks paremat teabevahetust riiklike tõlkekeskuste vahel;
- **lühendada** dokumentide ja internetis avaldatavate tekstide **pikkust**.

Vastajate **vaated lahknevad küsimuses, kas** nõudmisel tellitud tõlke eest **tuleks küsida tasu**. Tasu pooldajad on arvamusel, et peale tõlkekulude katmise aitaks see ka ära hoida kuritahtlikke taotlusi. Vastaste arvates on kodanikelt tasu nõudmine diskrimineeriv, kui osa kodanikke pääseb samale teabele juurde oma emakeeles.

II. ELi veebilehed

Üldised keelepõhimõtted (4. küsimus)

Millised üldised keelepõhimõtted peaksid kehtima ELi institutsioonide veebilehtede kohta? Millised ELi veebilehtede osad peaksid teie arvates olema kättesaadavad kõikides või paljudes ELi keeltes?

¹ Vajalikkust tuleks hinnata juhtumipõhiselt. Vastajad pakkusid selle nõude eri variante: taotlejad peaksid i) esitama põhjenduse, ii) tõendama õigustatud huvi või iii) näitama, et dokument mõjutab neid mingil moel.

Vastajate arvamused lahknevad selles, kas ELi veebilehtedel peaks rakendama piiramatut või piiratud mitmekeelsust. Rühm vastajaid (81) on seisukohal, et kõik ELi veebilehtede osad peaksid olema saadaval kõigis ametlikes keeltes, et tagada demokraatlik legitiimsus ja keelte võrdsus. Väiksema rühma vastajate arvates peaksid kõik ELi veebilehed olema vähemalt inglise, saksa ja prantsuse keeles ning võimalusel veel mõnes muus keeles. Rühm vastajaid on arvamusel, et kogu materjal peaks olema ühises neutraalses keeles.

70 vastajat arvab, et need ELi veebilehtede jaotised, mis on üldsusele huvipakkuvad, peaksid olema kõigis ELi ametlikes keeltes, näiteks:

- tutvustavad jaotised, kus kirjeldatakse ELi asutuse tegevust ja eesmärki ning kus on kontaktandmed;
- jaotised, mis sisaldavad uudiseid, pressiteateid ja hiljutisi arenguid;
- veebilehed,
  - milles käsitletakse tervist, haridust, majandust, reisijate õigusi, toiduohutust, tööohutust või kodanikuõigusi;
  - milles on esitatud teave toetuste, pakkumiskutsete või muude hanke- või rahastamisprogrammide kohta;
  - mis on seotud oluliste poliitikaalgatuste, juriidiliste küsimuste ja ELi seadustest tulenevate kohustuste täitmise juhistega;
  - kus on vabade töökohtade teave;
  - mis kuuluvad ELi eesistujariikidele.

ELi veebilehtede muude, erisihtrühmadele suunatud jaotiste puhul võib olla põhjendatud piiratum keelte kasutamise kord².

Kokkuvõtteid kõigis või paljudes ametlikes keeltes (5. küsimus)

Kas aitaks see, kui põhiteemade kokkuvõtteid oleksid avaldatud kõikides või paljudes ametlikes keeltes?

² Selle idee üks variant on kehtestada keelte kasutamise kord, mille alusel eristatakse peamisi ELi veebilehti (nn 1. taseme veebilehed) üksikasjalikumatest või tehnilisematest ELi veebilehtedest (2. taseme veebilehed). See rühm vastajaid oli omavahel eriarvamusel selles osas, mitut ametlikku keelt peaks mõlemat tüüpi veebilehtedel kasutama. On kaks peamist lähenemisviisi, nimelt:

- kasutada ELi peamistel veebilehtedel kõiki ELi ametlikke keeli ning muudel, üksikasjalikumatel või tehnilisematel veebilehtedel kasutada minimaalset arvu keeli (inglise, prantsuse, saksa, võimalusel ka itaalia või hispaania) või tõlkida need veebilehed kõikidesse ametlikes keeltesse masintõlke abil;
- kasutada peamistel veebilehtedel piiratud arvu ametlikke keeli (inglise, prantsuse, saksa, võimalusel ka itaalia või hispaania) ning üksikasjalikumatel ja tehnilisematel veebilehtedel vähem keeli (nt inglise, prantsuse ja saksa või ainult inglise keelt).

Umbes kaks kolmandikku vastajatest pooldab kõigis või paljudes ametlikes keeltes avaldatavaid põhiküsimuste kokkuvõtteid.

Paljude kokkuvõtteid toetanud vastajate arvates on need hea kompromiss. 62 vastajat on arvamusel, et kokkuvõtted peaksid olema kõigis ELi ametlikes keeltes. Mõne vastaja arvates on piisav, kui kokkuvõtted on kolmes, neljas või viies enim kõneldavas keeles. Muud vastajad arvavad, et kokkuvõtete koostamisega kaasneb teabe moonutamise risk ning et selline lähenemine on diskrimineeriv nende inimeste suhtes, kes saavad lugeda ainult kokkuvõtlikku teksti.

Keelepiirangud (6. küsimus)

Kas on vastuvõetav, et teatud olukordades on materjal esitatud mõnes keeles ega ole kõikides ametlikes keeltes kättesaadav? Kui jah, siis mis kriteeriume tuleks nende keelte valimisel kasutada (nt keele rääkijate arv, keelelise mitmekesisuse tase rahvastikus ...)?

Jah või ei?

Jah: suurema osa sellele küsimusele vastajate (119) arvates on teatud tingimustel ja pragmaatilistel kaalutlustel vastuvõetav esitada materjali ainult mõnes keeles. Mõni vastaja lisab ka tingimusi, näiteks tuleks nende arvates selliseid otsuseid selgelt põhjendada või tuleks piiranguid rakendada koos nõudmisel tõlkimise võimalusega.

Ei: 84 vastajat pooldavad piiramatu mitmekeelsuse mudelit, mille kohaselt on igasugused keelepiirangud **diskrimineerivad** ning seega vastuvõetamatud.

Keelte valimise kriteeriumid

Vastajate seisukohad ametlike keelte valimise kriteeriumite osas on erinevad.

Paljude vastajate arvates on kõige olulisem kriteerium **teabe mõju, asjakohasus või huvipakkuvus konkreetsele kodanike rühmale, liikmesriikidele või üldsusele**. Nende arvates tuleks keelte valimisel lähtuda sellest, et kõik mõjutatud isikud oleksid võimelised teavet mõistma. See tähendaks, et väga spetsiifilise sisuga tekstid, mis on sageli ekspertidele suunatud, võivad olla kättesaadavad ainult piiratud arvus keeltes.

Mõned vastajad peavad sobivaks kriteeriumiks **valitud keelt kõneleva populatsiooni suurst**, tuginedes kas minimaalsele protsendile Euroopa rahvaarvust,³ kes valitud ametlikke keeli kõnelevad, või kõige suurema kõnelejate arvuga ametlikele keeltele. Muud vastajad on kategooriliselt vastu rahvaarvu kriteeriumina kasutamisele, sest sellega diskrimineeritakse väiksemaid rahvaid ja nende keeli.

³ Vastajad viitavad 60, 75, 80 või 90% Euroopa rahvaarvust.

Osa vastajate arvates tuleks eelistada ELi avaliku teenistuse töökeeli (mõne ELi asutuse puhul on need inglise, prantsuse ja saksa) või keeli, mis on ametlikud keeled mitmes liikmesriigis.

III Avalikud konsultatsioonid

Komisjoni poliitika (7. küsimus)

Aprillis 2017 võttis Euroopa Komisjon vastu uued sise-eeskirjad, milles nõutakse, et avaliku konsultatsiooni dokumendid, mis on seotud komisjoni iga-aastases tööprogrammis esmatähtsaks nimetatud algatusega, tuleb avaldada kõikides ELi ametlikes keeltes. Kõik muud avalikud konsultatsioonid tuleb teha kättesaadavaks vähemalt inglise, prantsuse ja saksa keeles. Avalikkuse suure huvi osaliseks saanud avalikud konsultatsioonid tuleks teha kättesaadavaks teisteski keeltes. Lisaks tuleks kõikidesse ELi ametlikes keeltesse tõlkida konsultatsiooni käsitlevad leheküljed või nende kokkuvõtte.

Kas sellise poliitikaga on teie arvates võimalik saavutada õige tasakaal ühelt poolt keelise mitmekesisuse austamise ja toetamise vajaduse ning teisalt halduslike ja eelarvepiirangute vahel? Kas oleks mõistlik, et ka teised ELi institutsioonid hakkaksid rakendama sedalaadi poliitikat?

Ligikaudu pooled vastajatest (124) on seisukohal, et komisjoni poliitika abil **ei ole suudetud saavutada õiget tasakaalu**. Suur osa vastajatest leiab, et komisjoni praegune poliitika on **ebapiisav** järgmistel põhjustel.

- Paljud vastajad (50) avaldasid kahetsust, et **mõnede oluliste terminite definitsioonid on ebamäärased**, sealhulgas „laialdane avalik huvi“, „täiendavad keeled“ ja „prioriteetsed algatused“. See annab komisjonile ulatusliku kaalutlusõiguse ja tulemuseks võib olla poliitika meelevaldne rakendamine.
- Paljud vastajad (49) on arvamusel, et **avalikke konsultatsioone tuleks korraldada kõigis ELi ametlikes keeltes**. Nende argument on, et avalike konsultatsioonide olemuse tõttu peavad ELi asutused tagama, et kõigil kodanikel on võrdne võimalus osaleda konsultatsioonides. Piirangud peaksid olema erandiks, mitte vastupidi.
- Mitmed vastajad (46) ei mõista, miks peaksid **inglise, prantsuse ja saksa keel** olema eelistatud avalikes konsultatsioonides. Selline eelisseisund põhjustab **keelte ebavõrdsust**.
- Mõned vastajad (9) leiavad, et lisaks minimaalsele kolmele keelele tuleks **lisada veel ametlikke keeli** (sealhulgas hispaania ja itaalia keel).

- Mõned vastajad (6) on mures praktilise poole pärast: mil määral **rakendatakse** komisjoni 2017. aasta poliitikat **tegelikult**? Millises konsultatsiooniperioodi etapis on erinevad **tõlked kättesaadavad**?

64 vastaja arvates on komisjoni avalike konsultatsioonide 2017. aasta keelepoliitika **asjakohane**. Mõne arvates on keelepoliitika esimene tähtis etapp ning teevad ettepaneku, et ka muud ELi asutused peaksid selle vastu võtma. Sellega seoses märkis üks vastaja, Euroopa Kemikaalamet, et täpselt sama poliitikat on keeruline muudes asutustes vastu võtta, sest komisjoni korraldatud avalikud konsultatsioonid võivad erineda nendest konsultatsioonidest, mida korraldavad muud ELi asutused ja nende sihtrühm võib samuti erineda.

Mõne vastaja (5) arvates on komisjoni 2017. aasta poliitika **liiga kulukas** ning nad leiavad, et materjali avaldamine ainult inglise keeles või inglise, prantsuse ja saksa keeles on piisav.

IV. Muu

Uued ELi õigusaktid (8. küsimus)

Ainus konkreetne ELi haldusasutuste keelekasutust käsitlev õigusakt on aastast 1958, mil ELis oli kuus liikmesriiki ja neli ametlikku keelt. Kas arvate, et praeguses olukorras oleks vaja uusi õigusakte? Või arvate, et keeleküsimumustega oleks kõige parem käsitleda väljaspool üksikasjalikku õigusraamistikku?

Enamik sellele küsimusele vastajatest (126) arvab, et abiks oleksid uued õigusaktid või kehtiva määruse nr 1/1958 läbivaatamine. Mõnes vastuses täpsustatakse, et selline seaduste muutmine peaks tugevdama mitmekeelsust, sätestades üksikasjalikult kodanike keelelised õigused. Osa vastajaid täpsustab oma seisukohti, lisades, et kuigi uued seadused oleksid soovitatavad, kaasneks määruse nr 1/1958 läbivaatamisega n-ö Pandora laeka avamise risk.

Vastajad esitasid määruse nr 1/1958 muutmiseks järgmised ettepanekud:

- võimaluse pakkumise asemel pigem **nõuda**, et ELi asutused võtaksid vastu keelte kasutamise sisekorra (artikkel 6);
- lisada nõudmisel tõlkimise õigus;
- ajakohastada määrust nr 1/1958, et see vastaks ELi toimimise lepingu artiklile 11, mis kohustab komisjoni läbi viima laialdasi avalikke konsultatsioone ja ELi institutsioone tagama avatud, läbipaistvat ja korrapärast dialoogi kodanikuühiskonnaga;
- võtta kasutusele neutraalne ühine keel.

34 vastajat ei toeta uute õigusaktide vastuvõtmist ega määruse nr 1/1958 muutmist. Nad leiavad, et määrus nr 1/1958 on piisav, ajakohastatud ning et

tuleks säilitada kõigi 24 ametliku keele võrdsus. Pigem on probleem olemasolevate seaduste nõuetekohane **rakendamine**.

Mõned vastajad tegid ettepaneku käsitleda keeleprobleeme **väljaspool üksikasjalikku õigusraamistikku**. Soovitusi oli mitmeid:

- ELi asutused võiksid vastu võtta (ühised) juhised;
- ajakohastada tuleks komisjoni teatist tõlkimise kui komisjoni otsustusprotsessi osa kohta (2016);
- mitmekeelsuse tegevusjuhend;
- asutustevaheline kokkulepe, mille alusel võtavad kõik ELi asutused vastu oma keelepoliitika ja
- Euroopa ombudsmani soovitused.

Tõlkekulud (9. küsimus)

Kõikides ELi keeltes avaldatava teabe mahu ja dokumentide arvu suurenemisega kaasnevad tõlkimise lisakulud. Kuidas teie soovitaksite neid lisakulusid rahastada? Kas mujalt ELi eelarvest? Kas asjaomased liikmesriigid peaksid selleks andma sihtotstarbelist lisarahastust? Või mõne muu vahendi kaudu?

Vastused sellele küsimusele varieeruvad olenevalt keelepoliitika mudelist, mida vastajad pooldavad.

Mõne vastaja arvates ei ole tõlkekulud liiga suured ning küsimus peaks olema vastupidine: „Mida läheb maksuma tõlkimata jätmine?“ Täpsemalt öeldes: „Tõlge ehk teisisõnu teave ning iga kodaniku võime toimuvat mõista ei tundu minu jaoks sekundaarse kuluna, vaid on demokraatia seisukohalt vältimatu. Seda kontekstis, kus ELi tegevust sageli ei mõisteta ja ollakse tõrjuval seisukohal.“ (prantsuse keeles esitatud vastus).

Vastajad tegid **mitmesuguseid ettepanekuid**, kuidas (täiendavaid) tõlkekulusid katta.

- 62 vastaja arvates tuleks tõlkekulud katta **ELi üldeelarvest**. Vastasel juhul maksaksid väiksemad liikmesriigid tõlgete eest rohkem kui suuremad liikmesriigid.
- Mõned vastajad (22) lähevad oma arvamuses kaugemale ja nõuavad, et **liikmesriigid, kes kõneldakse ühte eelisseisus olevatest keeltest, peaksid maksma rohkem**, et hüvitada seda eelist teistele.
- Vastupidi sellele seisukohale on mõned vastajad (24) arvamusel, et **liikmesriigid, kes soovivad täiendavaid tõlkeid oma ametlikus keeles, peaksid tasuma ka sellega seotud kulud**.

- Mitmed vastajad pakkusid välja ideid, **kuidas tõlkekulusid vähendada**:
  - kõigi ELi asutuste tõlkeressursside koondamise abil;
  - kasutades rohkem masintõlget (vt ka 10. küsimus);
  - vähendades tekstide arvu;
  - parandades tekstide kvaliteeti;
  - tellides tõlkeid välistõlkijatelt;
  - edendades konkurentsi tõlkebüroode vahel läbipaistvate hangete kaudu;
  - vähendades tõlketeenuse hindu Euroopa Liidu Asutuste Tõlkekeskuses, et need oleksid kooskõlas erasektori tõlketeenuste hindadega;
  - vältides juba tõlgitud dokumentide läbivaatamist;
  - vältides kiireloomulisust;
  - tehes koostööd riiklike tõlketeenuste osutajatega, näiteks luues ühise tõlkeplatvormi, et vältida topelttööd.

Masintõlge (10. küsimus)

Mis määral võiks kasutada tehnoloogiat, et saada tõlkeid mitmesugustest ELi keeltest? Arvestades, et masintõlge ei ole alati täiesti õige, siis kas oleks vastuvõetav teha selles suhtes mõõndusi, kui masintõlke abil saab dokumendid teha tõlgituna kättesaadavaks kiiremini ja kokkuhoidlikumalt?

Vastajate arvates on keeruline saavutada õiget tasakaalu masintõlke potentsiaali ja ebatäpsuste riski vahel. „Vahel on masintõlge parem kui mitte midagi, kuid vahel halvem kui mitte midagi.“

Peaaegu poolte vastajate (134) arvates on masintõlke kasulikkus suurem võimalikest riskidest. Kuigi arvesse on võetud masintõlke kasutamise praegusi probleeme, on mitu vastajat (17) seisukohal, et rohkem vahendeid tuleks investeerida **tõlketehnoloogiate arendamisse**. Samas sõnastab enamik vastajaid **praegu olemasoleva masintõlke kasutamise tingimused**; näiteks tohiks masintõlget:

- kasutada ainult abivahendina⁴ või juhul, kui selle sisu või keelt on toimetanud tõlkija;
- ei tohiks kasutada dokumentide puhul, kus on oluline täpsus, nt juriidilised või finantsdokumendid;
- kasutada ainult koos vastutuse välistamisega, selgitades, et tekst on masintõlge ja ei pruugi olla täpne;
- kasutada ainult üleminekulahendusena kuni nõuetekohane tõlge on kättesaadav;
- kasutada ainult koos võimalusega saada nõudmisel n-ö korralik tõlge.

⁴ Üks vastaja toob välja arvutipõhise tõlke (nn tõlketarkvara) potentsiaali, mida tõlkijad kasutavad tõlkeprotsessi lihtsustamiseks.

Mõned vastajaid töid näiteid olukordadest, kus masintõlget võiks rohkem kasutada, näiteks veebilehtede sisu, lihtsad või lühitekstid, sisedokumendid või tõlked mitteametlikes keeltesse.

Umbes neljandik vastajatest (73) arvab, et masintõlke kasutamisega kaasnevad riskid on suuremad selle kasulikkusest. Vastajad (28) rõhutavad, et masintõlge **ei ole usaldusväärne ega piisavalt kvaliteetne**. Masintõlke kasutamisega kaasneb risk ELi kodanikke **diskrimineerida**, kui mõned ametlikud keeled on n-ö korralikult tõlgitud ja muud ei ole. Osad vastajad hoiatavad nn hallide tõlgete ringluse laskmisest eest, sest nende alusel võivad tekkida **võltsuudised**. Kui masintõlget kasutada, siis ainult tõlkijate abistamiseks (14 vastajat).

4. Ülevaade muudest tõstatatud küsimustest

Piirkondlike või vähemuskeelte kasutamine ELi asutustes

Mõned vastajad toovad välja piirkondlike ja vähemuskeelte olulisuse ELi liikmesriikides. Sellistel keeltel ei ole riigikeele staatust, kuid neid kõneldakse laialdaselt või on nad oluliseks osaks kodanike identiteedist. Tehti ettepanekuid, kuidas sellised keeled saaksid ELi tasandil rohkem tunnustatud:

- määra neile ELi veebisaitidel oma jaotise;
- avaldades vähemusi mõjutavaid materjale vastavates keeltes;
- tehes kokkuvõtte peamistest probleemidest ja avalikest konsultatsioonidest kättesaadavaks ka piirkondlikes või vähemuskeeltes;
- muutes määrust nr 1/1958, et kaitsta piirkondlikke või vähemuskeeli.

Brexit tagajärjed

Mitmed vastajad märkisid, et Brexiti tõttu 2019. aasta märtsis, peaks inglise keel ELi avaliku teenistuse sise- ja välissuhtluses muutuma vähem domineerivaks ja vähem tähtsaks.

Lisa. Osalejate loetelu

Liikmesriigid

Prantsusmaa - Secrétariat Général des Affaires Européennes

Itaalia - Permanent Representation of Italy to the EU

Hispaania - Secretaría de Estado para la Unión Europea

ELi institutsioonid, organid, asutused ja ametid

Euroopa Kemikaaliamet (ECHA)

Euroopa Toiduohutusamet (EFSA)

Piirkondlikud ametiasutused

Vlaamse Overheid

Organisatsioonid

European Language Equality Network

Kotimaisten kielten keskus (Finnish Centre of Domestic Languages)

Oifig an Choimisinéara Teanga, Ireland

Conradh na Gaeilge (Gaelic League), Ireland

Europa Esperanto Unio (2 contributions)

Esperanto France

Europe-Démocratie-Esperanto (2 contributions)

Comité Pauvreté et Politique, France

DLF Bruxelles-Europe

Internacia Scienca Instituto "Ivo Lapenna"

Matris lingua, I want my language back

Observatoire européen du plurilinguisme

Panhellenic Association of Translators

Délégation des Barreaux de France (au nom du Conseil national des Barreaux, du Barreau de Paris et de la Conférence des Bâtonniers)

Centre d'Etudes Jacques Georgin

GEM+ "Pour une gouvernance européenne multilingue" asbl

AlumISIT

Plataforma per la Llengua

Česká esperantská mládež, z.s. (Czech Esperanto Youth)

Wirtschaftskammer Österreich

Irish Translators' and Interpreters' Association

FIT Europe, Regional Centre of the International Federation of Translators

International Certificate Conference Languages (ICC)

Cornish Language Board

Stiftung Lichterfeld

Zentralverband des Deutschen Handwerks e.V.

Exilio - Hilfe für Migranten, Flüchtlinge und Folterüberlebende e.V.

Interkultura Centro Herzberg (Esperanto-Gesellschaft Südharz)

EsperantoLand e.V.

Verein Deutsche Sprache e.V.

Budapesti Orvos-Egészségügyi Eszperantó Szakcsoport

Akadeemilised töötajad

Eòghann Dickson, University of Glasgow
Federico Gobbo, University of Amsterdam
Angelo Ariemma, Università degli Studi "La Sapienza" di Roma
Daniel Gonçalves, University of Lisbon
Jean-Claude Barbier, Université Paris 1 Panthéon Sorbonne
Universitat Rovira i Virgili
Michele Gazzola, Ulster University
Universidade do Algarve
François Grin, Université de Genève
Christoph Knabe, Beuth-Hochschule für Technik Berlin
Robert Phillipson, Copenhagen Business School
Isabelle Pingel, Université Paris 1 Panthéon Sorbonne
Victor Ginsburgh, Université Libre de Bruxelles / Université catholique de Louvain & Juan D. Moreno-Ternero, Universidad Pablo de Olavide

Üksikisikud

Üksikisikud esitasid 234 vastust

Euroopa Ombudsman

1 avenue du Président Robert Schuman
CS 30403
F-67001 Strasbourg Cedex

Tel + 33 (0)3 88 17 23 13
Faks + 33 (0)3 88 17 90 62
www.ombudsman.europa.eu
eo@ombudsman.europa.eu

© Euroopa Liit, 2014
Reprodutseerimine on lubatud
koos allikale viitamisega
hariduslikel ja mittekaubanduslikel eesmärkidel.